

# **Överenskommelse om samverkan mellan kommunerna i Jönköpings län och Region Jönköpings län kring barns och ungas psykiska, sociala och fysiska hälsa**

Ledningsgruppen för samverkan samt  
Strategigrupp barn och unga

**Gäller från 2017-10-31 till 2018-12-31**

## Verksamheter som omfattas av denna överenskommelse

- Hälso- och sjukvården
- Socialtjänsten
- Skolan - förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola.
- Enskilda aktörer som fristående förskolor, friskolor och privata vårdgivare

Överenskommelsen gäller för målgruppen barn och unga 0 – 18 år.

## Inledning

Region Jönköpings län ingår, tillsammans med övriga regioner/län i Sverige i de fleråriga nationella satsningar som regeringen beslutat om. En följd av den nationella satsningen är att Regionen och kommunerna i Region Jönköpings län upprättade ett ledningssystem för samverkan som trädde i kraft 1 januari 2014.

Överenskommelsen om samverkan för barn och unga har funnits sedan 2012. Syftet med överenskommelsen är att stödja huvudmännens verksamheter att tillgodose god och hållbar samverkan när barn och ungas behov kräver detta. Till överenskommelsen finns även en handlingsplan där länsövergripande utvecklingsåtgärder mellan huvudmännen beskrivs. Överenskommelsen och handlingsplanen följs upp och revideras årligen genom Strategigrupp Barn och Unga som ingår i Ledningssystemet för samverkan i Region Jönköpings län.

Länk: [Lagstiftning om samverkan](#) (PDF)

## Psykisk, social och fysisk hälsa

Under 2014 års revidering vidgades överenskommelsens målgruppsbeskrivning. Anledningen till detta är att verksamheterna inom skola, socialtjänst och hälso-och sjukvården vill tydliggöra allas ansvar för barns och ungas bästa. Psykisk, social och fysisk ohälsa kan uppträda var och en för sig men ohälsa inom ett område innebär en riskfaktor för att utveckla ohälsa inom ytterligare ett, eller båda de andra områdena. God hälsa gör det möjligt för barn att utvecklas och tillgodogöra sig kunskaper i skolan. En bra skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att undvika risken att drabbas av psykisk och social ohälsa.

## Definitioner

*Barn* – barn upp till 18 år. I dokumentet används benämningen *barn*

*Samverkan* - övergripande gemensamt handlande på organisatoriskt plan för ett visst syfte

*Psykisk hälsa* – Upplevelse av meningsfullhet i tillvaron, delaktighet i samhället och upplevelse av att ha förmåga att hantera livets normala motgångar.

*Psykisk ohälsa* – Brister i hälsa. Med ohälsa avses brister i en eller flera av hälsans komponenter.

*Psykisk funktionsnedsättning*- nedsättning av psykisk funktionsförmåga.

*Hälsa* - Hälsa är ett tillstånd av fullkomligt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, inte endast frånvaro av sjukdom (WHO 1948)

*Vårdnadshavare* – förälder eller av domstol särskilt utsedd person som ha vårdnaden om ett barn.

*Samtycke* - frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken en person som tillfrågats om något, efter att ha fått information, godtar det frågan gäller

*Insatser* – handlingar som inriktas på ett visst resultat.

*Huvudmän* – myndighet eller organisation som juridiskt och ekonomiskt har ansvaret för viss verksamhet. Kommunen är en huvudman där skola och socialtjänst ingår. Regionen är en huvudman där hälso-och sjukvård ingår.

Källa: Socialstyrelsens termbank, WHO

Med *skola* menas här alla skolformer enligt dem som omfattas av denna överenskommelse

Med *verksamhet* menas här en organiserad enhet, avdelning eller motsvarande inom skolan, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, och enskilda aktörer (som ingår i överenskommelsen).

*Strategigrupp barn och unga*- den länsövergripande gemensamma ledningsgruppen

## **Gemensamma mål**

Jönköpings läns gemensamma och övergripande mål är att genom tidig upptäckt erbjuda rätt insats på rätt nivå vid rätt tidpunkt för barn i behov av stöd. Allt arbete ska utgå från att barn ska få ta del av insatser som håller en så god kvalitet som möjligt och bygger på bästa tillgängliga kunskap. Arbetssättet förutsätter ett ständigt och systematiskt lärande och utgår från kunskapskällorna individen, praktiken, samhällsutvecklingen och forskningen.

## **Utgångspunkter**

- Bästa möjliga insatser i form av stöd, vård, behandling och re/habilitering ska erbjudas den enskilde med utgångspunkt från barnets behov och tillgängliga resurser.
- Insatserna ska så tidigt som möjligt samordnas mellan och inom huvudmännen för att skapa kontinuitet utifrån barnet och familjens behov.
- Samarbetet ska präglas av öppenhet och god ömsesidig information.

## **Barnkonventionen**

Barnkonventionen syftar till att lägga in ett barnperspektiv i alla beslut och åtgärder som berör barn. Inom alla verksamheter och organisationer som arbetar med frågor som berör barn ska barnkonventionen vara den gemensamma värdegrunden.

Ambitionen är att organisationerna har ett ansvar för att omsätta Barnkonventionen i praktisk handling. Prövning av barnets bästa är alltid individuellt och utgår från aktuell situation och den kunskap som inhämtats i frågan i varje enskilt fall.

I barnkonventionen fastslås fyra grundläggande principer om barns rättigheter:

- Artikel 2 Barns rätt till likvärdiga villkor
- Artikel 3 Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut
- Artikel 6 Barnets rätt till liv och utveckling
- Artikel 12 Barnets rätt att säga sin mening och få den respekterad

## Barns vårdnadshavare

I allt arbete med barn ingår vårdnadshavarna som verksamheternas överlägset viktigaste samverkanspart. Vårdnadshavarnas huvudsakliga ansvar är att ge barnet omvårdnad, skydd och fostran. Om barnet behöver stöd i förskolan/skolan, hälso- och sjukvården och/eller inom socialtjänsten har vårdnadshavarna skyldighet att medverka till att barnet får de stödinsatser barnet har rätt till. Vårdnadshavarna behöver vara beredda på att förbättra och utveckla sitt föräldraskap. För barn i behov av särskilt stöd är vårdnadshavarnas delaktighet och egna insatser i hemmet och på fritiden i stort sett alltid en förutsättning för att arbetet med barnet eller den unge ska genomföras med gott resultat. Samverkan och samordning av insatser kan inte genomföras utan vårdnadshavarnas samtycke med undantag för när barnet är föremål för insatser genom Lagen om vård av unga, LVU, Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT (tvångslagstiftningar).

## Tidig upptäckt och tidiga insatser

Tidigt upptäckt innebär att stöd erbjuds av rätt instans på rätt nivå vid rätt tidpunkt. Betydelsen av tidig upptäckt och tidiga insatser kan vara avgörande för att förhindra en ogynnsam utveckling, detta gäller för alla åldrar men i synnerhet för små barn 0 – 3 år\*. Allt arbete ska utgå ifrån att barn ska få ta del av insatser som håller en så god kvalitet som möjligt och bygger på bästa tillgängliga kunskap.

\*Hjärnans neurobiologiska utveckling är extra känslig

## Jämlik hälsa

Genom samverkan skapa förutsättningar så att barn kan ges en bra start i livet oberoende av kön, sociala, ekonomiska och geografiska faktorer, funktionsnedsättning, etnicitet, sexuell läggning och trosuppfattning.

## Samordnad individuell plan - SIP

I anslutning till överenskommelsen om samverkan finns den samordnade individuella planen. SIP är en lagstiftad samverkansform och anger att när den enskildes behov kräver samordning ska detta erbjudas. I Region Jönköpings län ska SIP användas enligt beskrivning nedan.

### Syftet med den samordnade individuella planen är att:

- erbjuda samordnade insatser
- identifiera barnets behov av stöd
- försäkra sig om att såväl familj som verksamheter känner till vilka insatser som pågår eller planeras
- lättare kunna följa barnets framsteg
- säkerställa att barnets och familjens behov av stöd blir tillgodosett

### Om barnets behov kräver att insatserna kring barnet samordnas gäller följande:

- Förskola/skola, hälso- och sjukvård samt socialtjänst kalla till samordningsmöte med de verksamheter som har *pågående* insatser kring barnet
- den huvudsakliga hållningen ska vara att när vårdnadshavarna, förskolan/skolan, socialtjänsten eller hälso- och sjukvården bedömer att det finns behov av stöd eller insatser från en annan verksamhet som inte har kontakt med barnet, bör detta ske genom

att vårdnadshavarna ger sitt medgivande till att remiss skrivs eller att de får stöd i att ta kontakt med den ”nya” verksamheten för bedömning (för habiliteringen krävs remiss).

- Om den ”nya” verksamheten påbörjar en insats och det framkommer behov av samordning kan någon av de aktuella verksamheterna/vårdnadshavaren kalla till samordningsmöte – SIP

### **Undantag i tillämpningen av SIP**

Om barnet/den unge i akuta lägen bedöms ha stort skyddsbehov ska berörda verksamheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten samverka skyndsamt oavsett om det finns pågående insatser eller inte hos den andra parten.

### **Intern samverkan i individärenden**

Barn kan även ha insatser från olika aktörer inom samma huvudman. Om barnets behov kräver samordning av insatserna från samma huvudman ska detta ske på samma vis som samordning mellan huvudmännen. Den samordnade individuella planen kan användas även här, även om det inte sker i lagens mening.

### **Allmänt om samverkan i individärenden**

Samverkan sker även utan att SIP används. Exempel på detta kan vara när vårdnadshavare eller barn behöver motiveras till kontakt med annan verksamhet då ett möte kan ordnas för information eller konsultation.

### **Ansvarsfördelning** - hämtat ut verksamheternas styrdokument

#### **Hälso- och sjukvården ansvarar för:**

- att ge alla hälso- och sjukvårdsinsatser inom hälso- och sjukvårdens öppen- och slutenvård
- att alla förskolebarn, vid 2.5 och 4 års ålder erbjuds hälsobesök i barnhälsovården enligt det nationella barnhälsoprogrammet. Länk till: [Samverkan barnhälsovård och förskola i Jönköpings län](#)
- att samverka med förskolan kring enskilda barn i behov i alla åldrar 0-5 år.
- utredning, diagnostik, behandling, habilitering, uppföljning och omvårdnad på specialistnivå vid psykisk och fysisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och utvecklingsstörning.
- medicinsk och psykiatrisk behandling samt habilitering för barn och unga som är boende i hem för vård och boende, HVB, i länet
- att råd och stöd till dem som omfattas av lagen om stöd och service, LSS § 9:1.
- att skyndsamt lämna remissbekräftelse och besvara remisser från elevhälsan och socialtjänsten
- att hälsoundersökning på barn genomförs av läkare då barnet är föremål för vård enligt socialtjänstlagen, riktlinjer för samverkan kring hälsoundersökning hittas här: [Läkarundersökning för placerade barn Jönköpings län](#)
- att vid behov planera sina insatser för barn, i samverkan med förskola/skola, socialtjänst, andra samhällsorgan och organisationer.
- att vara tillgänglig för kommunens personal inom förskola/skola, motsvarande omsorgsnämnden och socialtjänst för konsultation och rådgivning i arbetet med enskilda barn och unga

- abstinensbehandling för barn och unga med missbruksproblem; [Länsriktlinjer riskbruk, missbruk och beroende](#)
- att bedöma barns behov och utfärdande av medicintekniskt hjälpmedel
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp sina insatser i samverkan med den egna organisationens verksamheter, socialtjänsten (barn och ungdom samt funktionshinder), förskola/skola och andra samhällsorgan och organisationer, samt upprätta en samordnad individuell plan.

### **Socialtjänsten ansvarar för:**

- att erbjuda förebyggande insatser, råd och stöd till kommunernas invånare
- att utreda behov av, besluta om, utföra, följa upp och samordna psykosociala/sociala insatser enligt socialtjänstlagen, SoL, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS samt tvångslagen lagen om vård av unga, LVU
- att i samband med vård utanför hemmet följa upp de psykosociala/sociala insatserna och vid behov samordna dessa med förskolan/skolan och hälso- och sjukvården
- att vid behov begära in specialistutlåtande för bedömning av vård och behandling
- att vid behov remittera barnet till hälso- och sjukvårdens primär- eller specialistenheter.
- att ta initiativ till att barn placerade i boenden med särskild service eller boendestöd, får sina hälso- och sjukvårdsinsatser tillgodosedda
- att vara tillgänglig för hälso- och sjukvårdens, kommunernas och friskolornas personal inom förskola/skola samt socialtjänstens egna funktioner för konsultation och rådgivning i frågor gällande oro kring barns livssituation
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp insatserna i samverkan med berörda aktörer i den egna organisationens verksamheter, hälso- och sjukvården, förskolan/skolan och andra samhällsorgan och organisationer, samt upprätta en samordnad individuell plan

### **Förskolan ansvarar för:**

- att barns utveckling och lärande stimuleras
- att verksamheten anpassas till alla barn i förskolan och utgå från barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter
- att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver
- att när det framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ser förskolechefen till att sådant stöd ges
- att vid utformning av särskilda stödinsatser ges barnets vårdnadshavare möjlighet att delta
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp insatserna i samverkan med berörda parter i den egna organisationens enheter, hälso- och sjukvården, socialtjänsten (barn och ungdom samt funktionshinder), skola och andra samhällsorgan och organisationer, samt upprätta en samordnad individuell plan.

### **Skolan ansvarar för:**

- att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål
- att om en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar
- att se till att elevhälsans kompetens tas tillvara i ett tidigt skede i arbetet med extra anpassningar dels för att identifiera en elevs behov, dels för att stödja lärare och övrig skolpersonal i arbetet med anpassningar i olika lärmiljöer inom verksamheten
- att när en stödinsats i form av extra anpassning inte är tillräcklig och elev på skolenheten kan vara i behov av särskilt stöd är det rektors ansvar att en utredning påbörjas skyndsamt
- att samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Elev och vårdnadshavare ges möjlighet att delta
- att när den pedagogiska bedömningen görs, inte nämna eventuella diagnoser, utan i stället fokusera på elevens eventuella behov av särskilt stöd. En diagnos kan aldrig ge en bild av vilket särskilt stöd en enskild elev är i behov av
- att elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas
- att beakta att i det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling
- att varje elev i grundskolan erbjuds tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller Eleven erbjuds dessutom mellan hälsobesöken undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller. Elever får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser.
- att vid behov informera och motivera vårdnadshavare att vända sig till barn- och ungdomspsykiatri, habiliteringen eller annan specialistenhet inom landstinget.
- att vid behov informera och motivera vårdnadshavare att vända sig till socialtjänstens barn- och ungdomsenhet eller enheten för funktionsnedsättning
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp insatserna i samverkan med berörda parter i den egna organisationens enheter, hälso- och sjukvård, socialtjänsten (barn och ungdom samt funktionshinder), andra samhällsorgan och organisationer, samt upprätta en samordnad individuell plan

### **FAKTA dokument i samverkan**

Hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten i länet har ett pågående utvecklingsarbete med att ta fram FAKTA dokument i samverkan. FAKTA dokumentens funktion är att vägleda och stödja verksamheterna i ansvarsfördelning. FAKTA dokumenten omfattar tio områden hämtade ur SKL s kunskaps sammanställning ”Rätt insatser på rätt nivå för barn och ungdomar med psykisk ohälsa” 2009. Länk till: [FAKTA dokument](#)

## **Gemensam ledning och styrning**

### **Ledningssystem för samverkan inom regionens och kommunernas hälsa, vård och omsorg**

*Där invånarna behöver oss tillsammans!*

#### **Utgångspunkt/bakgrund**

Ledningssystemet för samverkan tar sin utgångspunkt i en sammanhållen vård och omsorg som utgår från invånarens behov och fokuserar på att uppnå bästa möjliga kvalitet. Det handlar både om att arbeta mer systematiskt med att säkra verksamheternas kvalitet, men också om att fånga medarbetarnas kunskaper och engagemang samt omsätta idéer i handling genom att bedriva ett systematiskt förbättringsarbete. Ett gemensamt ledningssystem syftar till att:

- Öka fokuseringen på det arbete som skapar värde för invånaren.
- Att bygga nödvändiga gemensamma processer där man kan dra nytta av att fler agerar på samma sätt. För att kunna standardisera behöver processer för samverkan beskrivas, dokumenteras och accepteras.
- Förbättra arbetet med att identifiera slöserier, dvs. sådant som inte bidrar till att lösa en arbetsuppgift eller inte bidrar med ett värde för invånaren.
- På ett systematiskt sätt pröva och följa upp olika åtgärder i syfte att förbättra processer som avser samverkan.
- Tillgodose nuvarande och förändrade behov med tillgängliga ekonomiska resurser.

#### **Mål, gemensam värdegrund**

Utgångspunkten för all samverkan är den sedan tidigare gemensamt framtagna och beslutade värdegrunden:

- Vi utgår från invånarnas behov.
- Vi samarbetar aktivt över organisations- och huvudmannagränser så att de stärker den enskildes upplevelser av sammanhang och helhet.
- Vi bemöter varandra med respekt och visar tillit.
- Vi lär av varandra och tar tillvara varandras kompetens.

För mer information om ledningssystemet i samverkan finns en utförlig beskrivning på hemsidan för samverkan. Länk: [Ledningssystemet i samverkan Region Jönköpings län](#)

#### **Strategigrupp barn och unga, utgångspunkter för det länsgemensamma arbetet**

Samverkan i länsöverenskommelsen och handlingsplanen barn och unga, grundas på följande tre utgångspunkter: Barnkonventionen, jämlik hälsa och tidig upptäckt.

#### **Stödfunktioner för utvecklingsarbetet**

Stödfunktioner för det arbete som bedrivs i samverkan.

- Arbetsgrupper i de tre länsdelarna med verksamhetsnära medarbetare/1:a linjen chefer som ingår i utvecklingsåtgärder och implementering.
- FoUrum socialtjänst, forsknings- och utvecklingsenhet för länets socialtjänst



- FoU-rum utbildning, forsknings- och utvecklingsenhet för länets utbildningsförvaltningar
- Enheten för hälsa- och sjukvård samt Folkhälsan
- Utvecklingsledare, strateger, statistiker med flera från länets kommuner och hälso- och sjukvård

## **Implementering av överenskommelsen i Jönköpings län**

Cheferna inom respektive förvaltning ansvarar för att överenskommelsen med tillhörande handlingsplan implementeras inom sin organisation och att de privata aktörerna delges dokumenteten inom det egna området (fristående förskolor, friskolor, behandlingshem och privata vårdgivare inom hälso- och sjukvård). Till stöd för implementeringsarbetet finns resurser tillsatta inom Kommunal utveckling inom Region Jönköpings län. Friskolor och privata vårdgivare omfattas av implementeringsarbetet.

## **Länsövergripande handlingsplan för gemensamma utvecklingsåtgärder**

Jönköpings län upprättade 2012-11-27 en handlingsplan för de länsövergripande utvecklings- och förbättringsområden som pågår. Sedan 1 januari 2014 är det strategigrupp barn och unga som beslutar om, följer upp och reviderar utvecklingsområdena i handlingsplanen.

[Handlingsplan för länsövergripande samverkan kring barn och unga 2017/18](#)

## **Avvikelse i samverkan**

Samverkansproblem ska lösas skyndsamt så att barn och deras familjer får det stöd de har rätt till i rätt tid. Samverkansproblem ska dokumenteras när parterna inte är överens om vilken som är ansvarig för ett visst uppdrag eller när den som är ansvarig inte fullgör sitt uppdrag.

Avvikelse ger värdefull information om tolkningsproblem eller systemfel som ska åtgärdas på strategisk nivå. Ledningssystemet i samverkan har tagit fram rutiner som stöd för verksamheterna. Mer information finns i Länk till: [Rutiner för avvikelser i samverkan](#)

## **Uppföljning av överenskommelsen**

Uppföljning av den reviderade överenskommelsen i sin helhet ska vara klar senast 2017-12-31. Ansvariga för uppföljning och eventuell revidering är Strategigrupp barn och unga samt Ledningsgruppen för samverkan (REKO).

## **Delaktighet**

Folkhälsosektionen inom Regionen ansvarar för att utveckla länsövergripande strategier kring ökad delaktighet för barn och unga. Förutom detta pågår arbete inom skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård där barn och unga samt deras familjer ges möjlighet att utvärdera bland annat bemötande och enskilda insatser från respektive verksamhet.

## **Rapporter och referenslitteratur**

- Lagstiftning om samverkan Socialstyrelsen 2016
- Stöd till riktade insatser inom området psykisk ohälsa, 2017. Överenskommelse mellan staten och Sveriges kommuner och landsting. Regeringskansliet och Socialdepartementet 2017 (PRIO)

- Rätt insatser på rätt nivå för barn och ungdomar med psykisk ohälsa – en kunskaps sammanställning. Sveriges Kommuner och Landsting, 2009.
- Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning. Granskningsrapport från riksrevisionen, 2011.
- Vänd frånvaro till närvaro. Sveriges kommuner och landsting, 2013
- Strategi för att stärka barnets rättigheter. Socialdepartementet Prop. 2009/10:232.
- SOSFS 2011:9 Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.
- Barnavårdskarriärer – en studie av risktecken och insatser för omfattande intervention genom hälso- och sjukvård, skola och socialtjänst
- Vägledning för elevhälsan. Socialstyrelsen och skolverket, 2014
- Se, tolka och agera. Utredningen om utsatta barn i skolan. SOU 2009:05.

*Överenskommelsen har reviderats och godkänts av Strategigrupp barn och unga samt ledningsgruppen för samverkan REKO. Överenskommelsen har sammanställts av Marie Rahlén-Altermark FoU ledare Region Jönköpings län*

Ola Götesson  
Utvecklingschef  
Kommunal utveckling  
Region Jönköpings län

Mats Bojestig  
Hälso- och sjukvårdsdirektör  
Regionledningen  
Region Jönköpings län